

PESMI IZ KONCENTRACIJSKIH TABORIŠČ

Lojze Krakar

MOJE NOČI

Nikoli ne bom pozabil noči, ko
so me pripeljali v koncentracijsko taborišče
Buchenwald pri Weimarju.

O, ve noči, prepite in prečute
v vročičnih sanjah o prekletem času,
prebite v trdem delu za ubogi
vsakdanji kruh, v beznicah izgubljene,
o, ve noči, ljubezni posvečene,
noči, ki sem po vas na slabem glasu,
bile ste ves moj dan, odkar na svetu
spoznal sem v tisti strašni noči — Noč.

*... Ledena noč v novembru. Na peronu
dva tisoč okostnjakov šklebeta.
Pošastno vanje laja trop volčjakov,
navajenih človeškega mesa.
In neki divji vik in krik, podoben
pehanju pogubljenih duš v pekel,
se meša v lajež in kot križ nagroben
pripoveduje, kam je vlak prispel.
Uklenjene v jeklen obroč iz pušk
so nas od vseh vetrov v najtrši noči
pod mrko stražo lakote in smrti
prignali v mesto Pesnika svetlobe.
Volčjaki, prevzgojeni spet v volkove,
nam trgajo meso s kosti. Ob njih
stojijo žive prispodobe zlobe
in merijo v srce. A v srca vrta
spoznanje, da obstali smo pred smrtjo,
najgršo in najklavrnejšo smrtjo,
kar je na svetu smrti za ljudi,
da nikdar več za nas ne bo svetlobe
svobodnih dni, da boš pred koncem znorel
in v tej prekleti tuji zemlji zgorel
v plamenih, segajočih do nebes...*

O, reci mi, nebo, da to ni res!
In ve noči, od te noči prečute
že tisočkrat v prividih in vročici,
vrnite srcu mir polnočnih zvezd,
nasujte v moje dneve sanj in sreče
brezskrbnih bilk in ptic in ne pustite,
da moral bi znoreti ob resnici,
kako vse to bilo je — vendar res.

PEVEC

Bil je jetnik, ki svojega poklica
ni mogel zatajiti. Ko se vical
je s težko skalo v breg kot bog pod križem
in od gladu še komaj vedel zase,
kot mesečnik mrmral je svoje viže
in zraven bleдел o nekdanjih časih.
Spet drugič pel je glasno. Včasih v jezo
tovarišev pod težkih kamnov pezo.
Bil je jesenski dan. Dan v kamnolomu.
Megla in dolgčas... In takrat nekomu
v verigi stražnikov prišla je v glavo
strupena misel: pevci so na svetu
pripravni ne samo za v kamnolome,
a včasih tudi komu — za zabavo.
Ideja vredna je bila medalje
in že je šla kot iskra v slami dalje.
Privedli pevca so in ga nagnali
z volčjaki na veliko skalo. Dali
mu bodo kruha, so mu obljubili,
če jim zapoje, od srca zapoje
popevko, ki so sami si jo zbrali.
Popevka kajpak je bila vojaška
in po vojaško gola in prostaška.
Zamislil se je pevec, sklonil glavo,
in kot bi v hipu našel nit rešilno,
jo spet veselo dvignil, jim pokimal
in že začel (kot bi začel predstavo
najslavnejšo na svetu) s krčem peti,
samo da ne po njihovo — po svoje!

Najprej potihem, kot otrok ganljivo,
a že močno, močneje, neustavljivo,
kot v njem nekdo bi splašil ptičjo jato,
kot v njem bi s krikom plaz z goré sprožili,
kot v njem nekdo bi stopil na granato!
Pel, da je s svojo pesmijo prekričal
razkačene vojake in volčjake,
pel, da iz prsi mu je švigal plamen
in v njem ni videl več, kako nekdo je
srdito zgrabil in zalučal kamen,
in da ni čutil več, kako za prvim
je vrgel kamen vanj še drugi, tretji
in potlej peti, petdeseti, stoti,
kot ose zdraženi od ognja pesmi
in kakor ose nični pred plameni,
podobni si med sabo kakor kamni,
ki žrtev so pobijali — in smrtni
kot on, ki v smrtni uri svoj spomin je
obvaroval na veke pred pozabo — — —

— — — — —
Zasulo ga je kamenje. Telo je
zgorelo v prah. A veter je raznesel
kot dobro vest čez svet njegovo pesem,
jo razdrobil v semena in jo seje
v vsa srca, ki ga čakajo zorana,
v vsa srca, ki še niso trhle veje
in njihovim življenjem smisel daje
upor. Upor, ki se mu pravi pesem.

BUCHENWALD PRI WEIMARJU 1960

Po sledi moje krvi
hodijo radovedni turisti
in slikajo ugasle peči,
v katerih sežgali so moje brate.

Iz kraja groze in smrti,
iz kraja človeške sramote,
iz rojstnega kraja hudiča,
iz kraja, odkjer so bežale še ptice,

so zdaj naredili idilo
in mesto ganljivih spominov
s prospekti, vodiči — in sila
poučno razstavo zločinov.
Nam zanjo nekoč prestrelili so srca,
posekali ude in glave,
cepili nas s kugo kot miši
in kožo nam s hrbtov odrli,
da danes lahko po teh glavah nagačenih,
po knjigah, s človeškimi kožami vezanih,
po žakljih iz las podušenih deklet
preceni zemljan, kaj velja.

Še vedno kri moja je živa
in živa še sleherna kaplja,
ki tu je ostala... kot živa
je mina, pozabljena v travi,
da sproži se v hipu, ko stopi
na njo nepovabljena noga
in krikne v ognjenem jeziku
v ušesa neba:

Če kazni ni, niti zločina,
potem naj premine, kar nosi
človeško ime. Naj premine
ta rod, ki želi osvojiti
poslednjo strmino vesolja
in živ se povzpeti v nebesa,
če ni poravnal pred slovesom
na zemlji dolgov za to pot.